

Poštnina plačana v gotovini

pla- niški vestnik

LETO 1941

ŠTEV. 4

PLANINSKI VESTNIK, LJUBLJANA (Jugoslavija, Slovenija)

Izdaja in zalaga: SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO - OSREDNJE DRUŠTVO, LJUBLJANA

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 50 din, za inozemstvo 80 din. Naroča, plačuje, reklamira, inserira se pri upravi: Osrednje Slovensko planinsko društvo v Ljubljani.

Uredništvo: Glavni urednik dr. Josip Tomišek v Mariboru; njemu se pošiljajo rokopisi, poročila, sploh spisi za tisk besedila. — Za vsebino so odgovorni avtorji; njim se pridržava pravica ponatisa.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana.

Izdajatelj in uprava: Slovensko planinsko društvo - Osrednje društvo, Ljubljana. — V področje uprave spadajo vse gnotne zadeve (naročnina, honorarji, oglasi, računi), razvid na slovor, reklamacije.

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik Jože Kramarič).

Vsebina 4. štev.: Uroš Župančič: Skrbina nad Hudimi policami (Forcella della Terra Rossa) in pristopi v snegu (str. 73). — M. Čadež (Celje): Kot vremenoslovec na Krvavec v snegu in megli (str. 77). — Boris Režek: Južni greben kokrske Kočne 2539 m (str. 83). — Rigljica (str. 86). — Dve varianti v Rigljici (str. 87). — Pavel Kunaver: Ustanovljajte planinske mladinske krožke (str. 87). — Žargi Miran: Mosor (str. 88). — Varianta v severozapadni smeri Špika (str. 91). — Obzor in društvene vesti: Vilko Mazi: Naš most v Mednu (str. 92); — Stanko Canjkar, V planinah (str. 94); Edo Deržaj, Pod špiki (str. 94); Inozemske planinske revije (str. 95); Opozorilo bralcem Splošnega kazala.

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge, ilustracije, prospekte in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, se blagovolite obrniti na

BAKROTISK
OFFSETTISK IN
LITOGRAFSKI TISK
KLISARNA
KNJIGOTISK IN
UMETNISKI TISK

Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani

Brzjavni naslov: »Jugotiskarna Ljubljana«

Umetniški grafični zavod, v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge. Vsa grafična dela se izvršujejo lepo, solidno in po zmerni ceni

Dom v Kamniški Bistrici 601 m

ob vznožju Kamniških planin pri izviru Kamniške Bistrice — priljubljena izletna točka spomladi — prijazna pešpot ob Kamniški Bistrici, avtomobilska cesta, sobe za prenočišča na razpolago

Poliški Špik z juga (Planina Pecol in Krni dol)

Uroš Župančič:

Škrbina nad Hudimi policami (Forcella della Terra Rossa) in pristopi v snegu

II.

Šele leta 1939. 13. aprila (nesrečen dan!) se mi je zopet nudila prilika. Večja družba se nas je odpeljala z zajetnim avtobusom preko meje, gledat naše smučarske »ase«, kako vozijo smuk v mednarodni konkurenci s Kanina. Da jim zbijemo tremo in jim vlijemo poleg znanja še več korajže, nas je bila dobra družba. Na Trbižu smo se ločili. Nekaj se jih je odpeljalo preko Predila v Bovec, z namero, da od tam drugo jutro pridejo na nastopno mesto smuka preko Prevale, ki je ena najizrazitejših preval sploh. Hoteli so našim »gadam« s svojo prisotnostjo vlti pred smukom nekaj moralnega napoja. Drugi so se odpeljali do Žabnice in drugo jutro dalje skozi Chiusaforte in Rakolano na Nevejo. Mene pa je udobni in razkošni nedeljski vlak potegnil do Ovčje vasi. Naglo je padal mrak in stemnilo se je prezgodaj. Pri izstopu iz voza sem vprašal sprevodnika: »Piove — piove?« »No — no piove; neve, neve,« je odgovoril in pokazal z roko proti goram Zajzere. Res so bile vse zavite v nič dobrega obetajočo sivino. Prepričan sem bil, da sem prezgoden, a pohitel sem, da bi ne bil prepozen, kakor pred dvema letoma. Nekaj korakov sem naredil skozi gozd po bližnjici proti Ovčji vasi, pa so mi že padle snežinke na pot. V seniku pred vasjo sem izsledil obilno sena. Splezal sem v vrhnje nadstropje v nadi, da je to edino plezanje današnjega in jutrišnjega dne. Enakomerno

so padale snežinke in vsenaokoli je vladal spokojen mir. Nemirno sem zaspal.

Preko noči se je narava umirila. Zbudil sem se zarana, z menoj je vstala vera, se je dvignilo upanje. Še preden so zapeli zgodnji kosi v vrhovih smrek, niso se še oglasili prvi petelini, sem že hitel skozi vas. Vse je bilo še spokojno, niti psa nisem prebudil v dre-majoči vasi. Zvon se je oglasil z Višarij, ko sem bil že globoko v Zajzeri in sem gledal mogočnemu Poliškemu Špiku v obraz. Le malo snega je padlo preko noči na slab srenjec, ki se je udiral pod nogami. Mudilo se mi je, mnogo sem zamudil sinoči; kajti imel sem v načrtu, da bi noč prespal globoko kje v Zajzeri ali pa celo v Špranji. Tako bi mi bila pot za naslednji dan krajša in prihranil bi si moči za težko turo. Čim bližje sem bil goram, tem več je bilo novega snega. Navezati sem si moral krplje, za seboj sem puščal medvedjo gaz. Malo za Tamarjem sem stopil na trde, ogromne bol-vane in sesutine plazuz, ki je prihrumel s Škrbine nad Plazom in s Škrbine nad Cianerico (Forca del Palone ali Velika Polica, 2242 m).

Razgledal sem se kakor vedno. Pogled mi je splaval navzgor proti Škrbini nad Plazom. Tja nisem še nikoli gledal drugače ko ponižno, a obenem z veliko željo, da doživim vsaj malo tega, kar skriva ta tesen s svojo škrbino. Podoba gorá tu naokoli je vzvišena in mogočna nad vse. Tukaj človek začuti, kako neznaten je v svoji malosti in slabosti. Sam sebi sem se zazdel predrzen, ko vdiram v ta kraj, z osebnimi nameni. Zgodnje solnce je pordečilo vzhodne vrhove, ko sem tako stal in se oziral naokoli. Gledal sem, kako je zarja božala zasnežene grebene in robe, in zopet me je pograbila slabost: zavest pritlikavstva pod temi skalnimi velikani.

Ta zavest sprva pritisne človeka k tlom; hitro pa ga vabi in kliče k odporu. Ko se zazreš v tesen, kako navpično sili navzgor, se vzpenja, kakor bi hotela predreti oblake in pohiteti v nebo, tedaj to vabi mladega, močnega in drznega k dejanju in delu, zdrami se v njem borbeni duh, ki išče izhoda in vrat, da pride na plan z drznim poizkusom.

Stisnil sem se vase, sklonjene glave sem jo usmeril po plaznicah navzgor proti znanim spodnjim tesnem. Sesutine plazov so bile ogromne; dajale so mi upanje, da je skok zadelan s snegom. Visoko sem prišel v konec tokave. Novega snega, zapadlega preko noči, je bilo vedno več, udiral sem se vanj do gležnjev. Prevesni skok je bil tudi topot zame neprehoden; prevlečen je bil z ledom, ki se ga nisem lotil. Sestopil sem, da poizkusim tam, kjer sem zadnjič uspel. Ono leto sem bil iz tokave izplezal po kopnih pečeh v desno. Danes so pa bile stene sveže zasnežene, preko preves so visele le-dene sveče. Iskal sem prehoda — zaman. Boriti se v pečeh že tu spodaj s snegom in z ledom, ni ravno najboljši začetek. Spomnil sem se, da sem sam, navezan sam nase, brez milosti, v silnih, zasneženih, tujih gorah. Omagal sem, pogled mi je zdrknil navzdol in noga je že naredila prvi korak k umiku. V skokih sem se spustil navzdol. Dve gazi sta se risali v svežem snegu za menoj. Prva je šla v ključih navzgor, druga je risala ravno črto navzdol. Ključni in dolgi koraki so govorili dovolj jasno. Na ustju grape sem se ozrl še enkrat proti

višavam. Visoko sem moral dvigniti glavo, da sem videl, kje se ožarjeni sneženi grebeni, okrašeni z obilnimi opastmi, dotikajo modrega neba. Grape pa so zbudale resnobo. Obljubil sem, da še pridem.

Do Mazzenijeve koče sem nameraval priti dalje, da si od tam ogledam, od kje naj prihodnjič naskočim kljubujočo Škrbino. Gazil sem celec v strmal, udiral se je spodnji снег. Kopal sem se navzgor, ne tam, kjer pelje poletna pot, ampak na desno višje pod skalami sem izgazil pot v nadi, da tu lažje dosežem višino koče. Prikopal sem se do plaznice iz Cianerice. Po njej sem naglo pridobival na višini; da me ni oplašilo padajoče kamenje, bi gotovo zašel previsoko. Izstopil sem v globok снег. Mimo osamljenih macesnov pod pečmi sem dosegel višino koče. Precej globokih lukenj je bilo v gazi za menoj. Nadelal sem gaz, ki ne vodi do pomembnega cilja: hotel sem si le s fizičnim naporom izbiti iz žil in mišic poslednje hrepenenje in željo, da zmagam nad nečim, čemur nisem kos.

Malo pod kočo sem stopil zopet na strjeni spodnji снег. Do tu sem prišel istočasno s solncem, ki je romalo z vrhov gora v dolino. Zaslužen je bil počitek. Zaužil pa danes tudi še nisem bil nič. Vsedel sem se in počival. Časa je bilo dovolj, kočo že še dosežem; saj ni več daleč. Prijalo mi je mirovanje, okrepčilo pa sem pojedel vse, kolikor ga je bilo v oprtniku, le malenkost sem prihranil za pozneje. Po Zibalih so se bleščali snegovi, tudi Škrbina je bila ožarjena od solnca; od tu se poceni pride po zasneženih grebenih v Zibala. To pot so si izbrali tudi prvi plezalci.

Odpočil sem se, pomirila se mi je notranjost. Okrepčilo mi je vrnilo moči in solnce me je ogrelo. Prej, ko sem gazil globoki снег, mi je bil edini cilj koča. Sedaj sem se spomnil obljube, ki sem jo dal v Trbižu tovarišem: »Vsi se snidemo na Neveji!« In na Nevejo moram priti, pa če se moram prebiti kjerkoli skozi to rajdo gora! Preveč bi skrbelo tam dobre prijatelje, če bi me ne bilo; saj so itak vedno v skrbah, če odrinem sam v gore. Trdi снег pod nogami mi je dal upanje. Zaslutil sem, da vodi navzgor žleb, in slutnja me je delala podjetnega. Odstranil sem vse slabe misli in sem hitel navzgor do skalnega robu, da vidim, kaj se skriva za njim. Pred menoj se je dvigal navzgor strm, snežen žleb skoro do grebena. Snežena drča je bila svetlo ožarjena, brez skokov. Malo pod vrhom, nekako na tretji četrtini, jo je z desne zapiral skalni stolp, tako da nisem videl izhoda na greben. Prav ta negotovost pa je v meni poživila strast. »Do tja že pridem!« Dalje skozi negotovost pa drznemu šestokrat ponudi roko sreča, končno: človek, ki je blizu cilju, tudi rad nekaj tvega!

Podjetno sem pridobival v dobrem snegu na višini. Na desni so se dvigale drnaste stene in vseskozi me je spremljal skalni rob. Na levi pa so se skale polagoma zgubljale v steno. Solnce se mi je upiralo v hrbet, me gredo in mehčalo strjeni снег. Višje v skalah pod grebenom se je jelo rušiti kamenje. Kril sem se pred njim od pomola do pomola. Večkrat sem slišal sikajočo pesem tik ob sebi — nevarna je ta brneča pesem! Višina se je začela vleči v neskončnost. Kljub volji so mi popuščale mišice, poznalo se mi je, da mi je napor spodaj izpil mnogo moči. Borbenost in veselje do uspeha pa

mi je bila — kakor že večkrat — gonilna sila, da sem izrabil poslednje rezerve iz izmučenega telesa za poslednji napor. Razdalja med menoj in grebenom pa se še ni hotela zmanjšati. Vedno pogosteje sem počival, naslonjen ob cepin. Tudi v domačih gorah sem prehodil take žlebove in tako strmino, toda tokrat se je vse zelo potegnilo ... Da bi vsaj kmalu dosegel skalni rob! Čim bolj sem si želel priti blizu, tem bolj se mi je dozdnevno odmikal. Stisnil sem iz sebe vse. Spomnil sem se, da brez žrtev ni uspeha. Kljubovati moraš prav tistemu, na čemer obupuješ! Tam za robom se odloči. Če zagledam tam podaljšek žleba brez težkih skokov, da se mi posveti prosta pot do ožarjenega grebena, jo še zmagam. To bi mi tudi obnovilo moči; vem, da bi se mišice sprostile in vztrajale do konca; vse drugo bi pomenilo zopet poraz — umik. Vedno pogosteje sem spraševal skalni rob.

Za robom sem zagledal blesk grebena in skozi grebensko škrbino je sinilo prgišče modrega neba. Zagnal sem se navzgor! Po vseh štirih sem se plazil, oznojenega in vročega me je hladil grebenski veter, dihal sem južne vetrove. Nič me ni zadrževala strmina, ki se je proti vrhu stopnjevala. Miru si nisem dal, čeprav so noge slabotno udarjale in tolkle stopinje in so roke slabotno vihtele cepin. Vse v meni je bilo velik boj: »Premagaj najprej sebe!« — Dolina za menoj se je pogrezala v globino, jaz pa sem se v zagonu poslednjih sil bližal lesenemu drogu vrh Škrbine. Tik pod njo sem v desnih pečeh zasledil klin; koristil mi ni, izbil sem ga, lep spomin mi bo na dan, ko sem s silo poslednjih rezerv preplezal Škrbino nad Huidimi Policami (Forcella della Terra Rossa, 2377 m), ki jo dr. Kugy, vešček v teh gorah, omenja kot najdaljši snežni žleb v Julijskih sploh.

Dosegel sem cilj, brez ponosa, pa s srečo v srcu.

Pod menoj so dihale globine. Na severu je bil venec srebrnih gora, na jugu so se bleščali snegovi Kaninskega ledenika in preko planj so se risale sence gora. Skozi Prestreljenikovo okno so padali solnčni žarki v pramenih. — Ura mi ta dan ni kazala časa — pozno bo že. Pohiteti moram, da pridem pravočasno na Nevejo k tovarišem. Več sedé ko stojé, sem jadral po položnih pobočjih na planino Pecol. Hitel sem skozi Krni dol proti Neveji ... Tam smo se veselo našli vsi, z vseh strani.

Tako sem prehodil velik del Špranjskih snežnih tesni. Vem pa sedaj, da je tam v Špranji, poleg Škrbine nad Plazom, še veliko skrivnosti nerazkritih. Spoznal sem, da je v teh zapadnih Julijskih gorah zima prelepa in da prav radi te lepote zgubi velik del svojih nevarnosti.

Kot vremenoslovec na Krvavec v snegu in megli

Lepo in ostro zimo smo imeli večidel minulega decembra; ozračje je bilo hladno in živo srebro je padlo globoko pod ničlo, še pod -20°C . Trdovraten je bil ta mraz in zdelo se je, da bomo morali počakati pozne pomladi, ko bo šele moglo oživljeno solnce pregnati ostro zimo. Toda divja moč splošnega kroženja zračnih mas je že 29. decembra 1940 zajela pri nas nagrmadene ogromne teže ohlajenega zraka; prišla je odjuga, prodrla je naslednji dan celo v najvišje predele in sneg se je začel kar vidno topiti. »Široko« s svojo značilno oblačnostjo je bil že 2. januarja 1941 ponekod odrinjen od tal; kajti v noči med 1. in 2. januarjem se je pod topli, od jugozapada prihajajoči zrak vrnil mrzel vzhodni veter, ki je ponekod v nižinah znižal temperaturo na -3°C in manj. S tem se je začela med mrzlimi in toplimi vetrovi borba za premoč, ki sem jo želel vsaj od daleč tudi sam opazovati. Odločil sem se za pot v hribe in sem se popoldne 2. januarja odpeljal iz Celja, kjer se je čez dan zaradi nizkih temperatur in zmrzlega dežja stvorila kar močna poledica. Odpeljal sem se z namenom, da bi se ob ugodnem vremenu naslednji dan zjutraj vzpel na 1700 m visoki Krvavec.

Prvo, kar me je iznenadilo, je bilo, da v Ljubljani tisti dan ni padal zmrzel dež, temveč navaden, in da je bila temperatura višja ko v Celju. Zaradi zanimivosti tega pojava si oglejmo celjske in ljubljanske temperature zraka prejšnjega in tega dne, kakor jih kaže razpredelnica:

	1. januarja					2. januarja			
	0 ^h	6 ^h	12 ^h	18 ^h	24 ^h	6 ^h	12 ^h	18 ^h	24 ^h
Celje . . .	5,0	6,4	6,5	6,1	1,5	-1,9	-2,6	-3,0	-3,3 ^o C
Ljubljana .	3,5	6,2	4,5	7,2	4,3	3,0	4,0	1,1	-0,3 ^o C

Malo pred polnočjo na Novo leto je torej Celje zajel val hladnega zraka, začel je znatno ohlajevati ozračje in mrzel zrak je napolnil vso Celjsko kotlino. Ker pa je bil pritisk hladnega zraka preslaboten, se le-ta ni mogel tako hitro povzpeti preko relativno visokih hribov, ki ločijo Savinjsko kotlino od Ljubljanske; v Ljubljani je tako ostala temperatura ta dan vse dopoldne še sorazmerno visoko nad ničlo in je začela upadati šele popoldne.

Naslednji dan (3. januarja) zjutraj je pri mirnem ozračju pri tleh v Ljubljani že slabo snežilo; tla so bila malo pobeljena. Videti je bilo, da je vzhodnik zajel tudi višje višine, in bal sem se, da ne bom mogel opazovati onega, kar sem si želel. Vseeno sem se odpravil na pot, vzel s seboj za lažjo hojo smuči, za opazovanje vremena pa natančen živosrebrni termometer, ki je kazal še desetinke stopinje, in višinoмер (barometer) z značkami na vsakih 10 m.

Ob 8.10 je odpeljal kamničan, ves čas vožnje je po malem snežilo. V Kamniku je bilo snega dosti več ko v Ljubljani — 3 do 4 cm — in takoj za mestom sem mogel že nataktni smuči in si s tem skrajšati in zboljšati pot po dolini do Lanišč.

Zakaj je bilo v Kamniku več snega? Samo zaradi bližine hribov; hribi so namreč povzročali, da se je zrak ob njih močneje dvigal ko nad Ljubljano; s tem se je ohlajal (prim. Plan. Vestn. 1939, 213—226) in vodne pare so sublimirale v snežne kristale, v prvo osnovo padavin. Takoj ob izstopu iz vlaka je močno snežilo; v snežinkah sem opazil drobna zrnca ledu, a vejevje je bilo pokrito s tanko ledeno skorjo. S tem sem bil podkrepjen v upanju, da me v višjih legah še vedno čaka zanimivo vreme; kajti led v snežinkah priča, da so nekje v višjih legah pozitivne temperature. Led na vejah sta povzročila hladni vzhodni zrak, ki se je prejšnji dan popoldne vrnil tudi v te predele, in dež, padajoč iz toplejših zračnih plasti. Moč hladnega zraka se je ponoči že toliko ojačila, da se je topla južna zračna plast dvignila više in se s tem ohladila, a dežne padavine so se mogle izpremeniti v snežne.

Da je bil jug zelo trdovraten in močan, razvidimo tudi iz razpredelnice, ki kaže vremenske razmere na Krvavcu (1700 m) v dneh 2. in 3. januarja:

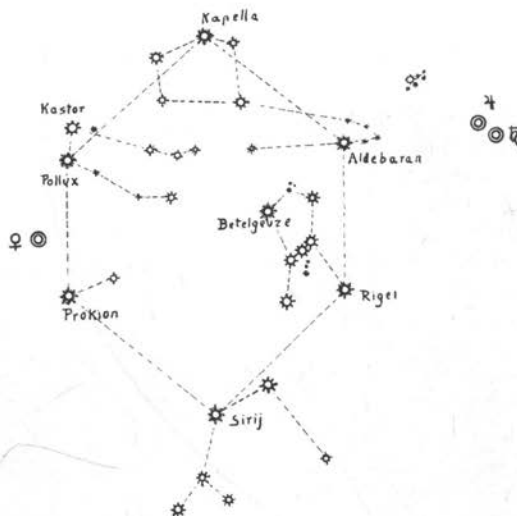
	7 ^h :	14 ^h :	21 ^h :
2. jan.:	S ₈ megla 1° C	S ₄ megla 0,5° C	S ₈ megla 1° C
3. jan.:	SW ₈ megla 1° C	SW ₇ megla 1° C	E ₆ megla —1° C

Kljub navidezni premoči vzhoda je bil torej jug (S, SW) še, v relativno nizkih višinah zelo močan.

Takoj po 10^h sem se začel vzpenjati v hrib; kakor je razvidno s slike, je temperatura nekako do višine 1100 m precej enakomerno padala. Vpliv dneva se je spričo močno oblačnega neba malo poznal; vendar več, ko bi pričakoval. Da je bil ta vpliv dosti znaten, je bilo razvidno iz sledečega: Do prelaza, odn. sedla pod Sv. Ambrožem, kjer se vzpenja pot proti zapadu, je bilo ivje, ki raste vedno proti vetru, obrnjeno proti vzhodu; na zahodnih straneh vej ivja ni bilo. Točno na vrhu prelaza je bilo vejevje od vseh strani obdano z ivjem, a na nasprotni strani prelaza samo na zapadnih straneh. Ob hribu je torej pihal veter samo navzgor, nosil je s seboj meglo, kapljice megle so se na vejah strjevale v ivje! Skoraj si ne moremo drugače razlagati teh vertikalnih vetrov navzgor, nego s segrevanjem spodnjega zraka in megle po dolgovalovnih toplotnih žarkih; segreti zrak pa je lažji in se zaradi vzgona dviga.

Tik pod Sv. Ambrožem (1060 m) je bilo ozračje v splošnem še mirno, včasih je zapihal slabši vzhodnik. Tudi temperatura se je izpreminjala in je valovala nekako med —3° C in —2,5° C. To je bila prva vidnejša razlika v vremenu med višino in dolino. V višini 1210 m, malo pred velikim vzponom v bukovem gozdu pod planino Jezerco, pa je termometer kazal že —1° C, pihal je že kar močan vzhod. Presenetil je relativno tople vzhodni veter; saj smo navajeni, da piha vzhod pri tleh in hladen. Ko sem od te postaje hodil naprej, je postal prej suhi sneg moker, kmalu je začelo celo kapljati z drevja. V višini 1350 m sem beležil že kar +1,4 C in še močnejše vzhodne vetrove. Prav gotovo je temperatura od te višine do Jezerce bila še višja in šele nekako od Jezerce naprej je začela zopet z višino padati.

Ta izredni skok v temperaturi — nekako 5°C — v višinski razdalji komaj 300 m je v marsičem zanimiv in, ker je v zvezi z vzhodnimi vetrovi, tudi poučen. Prvo, kar lahko spoznamo od tod, je dejstvo, da depresija na jugu lahko povzroči tudi tople vzhodne vetrove v višini (prim. Pl. Vestn. 1941, 10—13), a popolnoma nič ne vpliva na spodnje zračne mase. Razložimo si lahko vzhodne vetrove z oslABLJENO barometriško depresijo na severu in z ojačeno depresijo na jugu. Vetrovi, ki so prejšnji in deloma tudi še ta dan pihali od južnih strani, so tako polagoma oslabele in se celo obrnili v nasprotno

Prizor na nebu 8. IX. 1940 s pota na Kokrsko sedlo ob 3. uri zjutraj: Kapella v Kočijažu, Aldebaran v Biku, Rigel v Orionu, Sirij v Velikem psu, Prokion v Malem psu in Pollux v Dvojkah tvorijo veliki šestekotnik. Vzhodno od Bika sta stala Jupiter in Saturn, nad Prokionom pa je žarela Venera. V čistem planinskem zraku je ta divna skupina blestela nepopisno lepo na jasnem nebu.

smer proti južno ležeči depresiji; vzhodnik je zato spočetka nosil s seboj še tople zrak, a spodnjih, težkih zračnih plasti, ohlajenih že od prejšnjega dne, ni mogel potegniti s seboj.

Iz tega primera lahko spoznamo sledečo važno lastnost našega ozračja: zračne mase se morejo premikati tudi z veliko hitrostjo v določenih višinah in pri tem ne potegnejo s seboj spodaj ležečega zraka, da torej zrak lahko drsi tudi po zraku in da se pri tem mirni in premikajoči se zrak le malo mešata med seboj. Omembe vredno je še, da v onem delu ozračja, kjer pihajo vetrovi iz istih smeri, temperatura z višino precej enakomerno pada; to pojemanje temperature povzroča neprestano mešanje zračnih delcev, t. zv. turbulenca ozračja.

Počasi sem se bližal Jezerci (1450 m) in po četrtturnem čakanju — da sem mogel natančno določiti temperaturo — sem si ponovno nataknil smuči. Olajšan sem nadaljeval pot po mokrem snegu, ki ga je bilo tam že skoraj 2 dm. Prispele sem do »Zadružnega stana« (1520 m)

na Kriški planini, kjer je bila temperatura kar za 1°C nižja ko na Jezerci. Nadnormalno velik skok v temperaturi sem med tema postajama našel tudi nazaj gredé (primerjaj sliko!), tako da moramo iskati vzroka temu pojavu prav gotovo samo v različnih legah obeh postojank. Preden namreč vzhodni vetrovi dosežejo Kriško planino, so prisiljeni k dviganju; pri tem se ohladé; tako je na tej planini ob vzhodnem vremenu hladnejše, nego bi bilo sicer.

Ura je bila že skoraj 4, ko sem zapustil predzadnjo postojanko. Mračilo se je in zopet je po dolgem presledku začel skozi meglo nalletavati najprej droban, potem vse debelejši sneg, pomešan z drobnimi ledenimi zrni. Veter je bil močan, vejevje na smrekah je bilo obdano z več ko 1 dm debelim ivjem, obrnjenim proti zahodu, in z nekaj milimetrov debelim od vzhodnih strani. Snega je bilo že več ko na Jezerci; vendar so zameti onemogočali določitev debeline snežne odeje. Počasi sem hodil proti Domu, poslušal sem divje pesmi snega in vetrov in se vedno znova čudil nepojmljivo lepim zakonom, ki povzročajo vse ono, kar skušamo mi vsaj deloma spoznati. Stremimo za spoznavami; saj nas zanima, kakšen je svet, ki v njem živimo, svet, kamor gledamo samo s peterimi čutili, pa se včasih domišljamo, da mnogo poznamo, in si usojamo, da že na podlagi svojih posameznih opazovanj in spoznav izrekamo končno, splošno sodbo o vsem. — Vse močnejše in vse v večjih množinah se je sneg zaletaval v drevje in tla; močna burja mi je lajšala pot, a lepljivi sneg mi je težo smučí kar podvojil in otežkočal hojo navzgor.

Pred Domom je bila temperatura že negativna — $0,1^{\circ}\text{C}$, višinomer je kazal 1720 m, torej za nekaj metrov preveč, čemur je bila vzrok neenakomerna porazdelba temperature z višino in dejstvo, da je lestvica na višinomeru določena samo za določeno snemanje temperature z višino in določeno temperaturo pri tleh.

Naslednje jutro je snežilo, živo srebro je padlo na — $5,5^{\circ}\text{C}$. Megla se je že trgala; kajti vzhodnik, ki je še vedno dosti močno pihal, je prinašal s seboj suh zrak. Močno sneženje pa ni moglo izvirati iz suhih vzhodnih zračnih mas, temveč je gotovo imelo svoj izvor še vedno v toplem in vlažnem zraku v še višjih višinah, pod katere se je vrnil vzhodni zrak.

Če bi se bil mogel tisti dan povzpeti dosti visoko, bi zelo verjetno doživel podoben preobrat v vremenu ko prejšnji dan; prav tako bi bil opazil, da bi se v nekih višinah začela temperatura z višino dvigati in smer vetra bi se izpremenila v jugozahodno.

Zjutraj je višinomer pred Domom kazal 1700 m, čez noč je torej zračni tlak narasel (skoraj za 2 mm). Dvig barometra je povzročil mrzel vzhodni veter; toda, kakor mi je pokazalo poznejše opazovanje na poti proti 2000 m visokemu Zvohu in nato v dolino, je bil ta porast zračnega tlaka premajhen v primeri s povečano težo zraka po vzhodnih vetrovih. Vzroka za to ne moremo najti drugje ko v sublimacijski toploti, ki se je spraščala pri tvorbi snežink, in deloma mogoče tudi v ojačenih jugozahodnih vetrovih v večjih višinah. Toplejši zrak je lažji in zaradi tega sta ta dva pojava zavirala dviganje barometra.

Foto Kveder Janez

Mohor

manj dvajsetkrat hodil tam okrog, sem kmalu izgubil vsako orientacijo. Ivje mi je sicer pomagalo določiti strani neba, toda dosti nisem imel od tega; kmalu nisem več vedel, na kateri strani je Dom.

Spočetka sem še upal, da bom našel pravo pot, čeprav so bile prejšnje smučine zasnežene; šele, ko sem videl, da bi mogel priti do Doma le slučajno, sem se odločil, da se poslužim višinomera. Pogledal sem nanj in pokazal mi je višino 1750 m. Sklenil sem, da se bom spustil do višine Doma in toliko časa hodil v oni višini enkrat v eno, drugič v drugo smer, da ga bom našel. In res: zelo dobro mi je služil instrument tudi v tem primeru; ko sem prišel do višine 1710 m, sem kmalu zapazil kapelico in se tako srečno vrnil v Dom.

Veter je že precej oslabel, ko sem se vračal poln lepih vtisov proti Kamniku. Vedel sem, da me čaka še kakšno zanimivo spoznanje, in sem zato tudi to pot beležil vremenske razmere v nekaterih višinah.

Ker vzhodni vetrovi niso zajeli predelov pod 1100 m, je bila tod vremenska slika popolnoma podobna oni iz prejšnjega dne. Razlikovala se je v tem, da je ta dan ves čas močno snežilo in da je bila zato tudi snežna odeja debelejša — nekako 2 dm. Kakor prejšnji dan je bilo vejevje pod prelazom pod Sv. Ambrožem obdano z rahlim ivjem, obrnjenim k dolinskim stranem; tudi raztrgane megle so se zelo počasi pomikale ene v to, druge v ono smer. — Ob pregledu podatkov sem opazil še sledeči dve zanimivosti: 1. Temperatura je bila ta dan v poljubni višini pod 1100 m za $\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$ nižja ko prejšnji dan, 2. zračni tlak se je zvišal od prejšnjega na ta dan v poljubni višini pod 1100 m za 2 mm bolj ko v poljubni višini od te višine navzgor.

Znižanje temperature spodnjega mirnega ozračja si lahko razložimo z ohlajevanjem zgornjega zraka po vzhodniku, in sicer na ta način: V početku, ko je pihal še relativno topel veter v višinah nad 1100 m, ta veter ni mogel vplivati na temperaturo spodnjega zraka. Topli zrak je bil prelahek, da bi se mogel vriniti v spodnje hladnejše zračne plasti. Ko pa je v onih višinah začela padati temperatura pod -3°C , je s tem postajal zrak težji od spodnjega in je zato tudi pričel padati ter ohlajevati spodnje ozračje.

Enostavno si moremo tudi razložiti, da se je zračni tlak spodaj močneje dvigal ko zgoraj. Ker je vzhodnik dovajal s seboj vedno hladnejši in težji zrak, je le-ta z večjo silo pritiskal na spodaj ležečega. Spodnji zrak se je zato pod pritiskom povečane teže malo stisnil in je zato v višinah nad 1100 m bilo manj zraka, nego bi ga bilo, če bi se prostornina spodnjega zraka nič ne izpremenila. Kot posledica tega je naraščal zračni tlak v višinah nad 1100 m slabše, kar je opazovanje tudi lepo pokazalo.

Kakor sem imel srečo z vremenom in s snegom in sem se zato tudi mogel prismučati prav do kamniškega kolodvora, tako mi je bila sreča naklonjena, da nisem zamudil vlaka. Prepričan sem bil namreč, da odhaja iz Kamnika zadnji vlak šele po šesti uri popoldne. Tako sem se malo pred šesto uro bližal postaji. Ko sem spotoma vprašal, kdaj odhaja kamničan, sem izvedel, da po voznem redu že nekaj minut pred pol šesto, da pa ima danes slučajno precej zamude in da ga bom mogoče še »ujel«. In res sem ga »ujel«!

Južni greben kokrske Kočne 2539 m

»Malo grušča bo,« sem povedal Kremžarju, ko sva se po dolgih dneh počivanja in čakanja spet namerjala v gore; »Šest, sedem ur; nič posebnega.« Tako je skrajšano plezalsko izražanje — saj vrha niti imenoval nisem. Sobotno popoldne sva se sešla v Bistrici, pobrala vrvi in se pod noč odgugala proti Kokrskemu sedlu. Ta pot tudi nama ni posebno priljubljena. V Konec še nekako gre, do tja, kjer se cepijo steze v Gamsov Skret in Žmavčarje; nato se pa začne tavanje po ridah od Gadje griče, Studenca, Debele bukve in — Oslovskega folca (Balz). To nenavadno ime je zvezano z dogodkom ob gradnji koč na Sedlu, ko se je tovorni osel zvrnil po strmini. Tega dolgo nisem vedel in sem smatral ime za kos stare steze, ki se z razgledišča s klopico vzpne v bližnjici na plani mel pod Kalško goro. Le enkrat sem zavil po nji in nikoli več, prav po znanem pregovoru o oslu in ledu. Skratka, pot se vleče, posebno kadar padajo drobne solze z zmrdnjenega neba. Vse drugače je pozimi, ko plazovi izravnavajo svet in je hoja v derezah po trdnem srenu kakor lep sprehod. Takrat tudi človek bolj pogleda okrog sebe: tja onstran čez zatrep Konca v Brano, Žmavčarje in Tursko goro. Poleti se boči razraslo vejevje bukovja nad stezo in pogled se odpira le tu pa tam po vrzelih med vejami, na mrke viharneke po robu pod Vratricami in na glave slemena Kalc.

Noč naju je ujela še skoraj v dnu med gostim smrečjem. V Žagani peči sva bila malo posedela in se ogledovala po vrhéh, ošinjenih z večerno zarjo, ko je po vročem, sparjenem dnevu zavel hlad od potemnelega gozdovja v dolini.

Hoja naju je ogrela in tudi večerni hlad ni več kaj prida izdal. Nebo je utripalo v bliskavici in skoraj se je že zdelo, da bova zaman potlačila pusto pot po Sedlu ali celo tja pod Kočno. Že pri Studencu se nama je uprlo dolgočasno natepavanje, ko veva, kako zanimiva in koliko bližja bi bila pot, če bi zavila malo nad Žagano pečjo čez frato v Čmaževki pod Ruševo dolino in vprek po pobočjih Čmaževke v Sedlo. Zdaj je kazalo na izdaten dež. — Z vremenom so v gorah čudne zgodbe. Pripravi se k dežju, malo premišljuješ in ostaneš čez noč v Bistrici ob cvičku in harmoniki. Zjutraj pa te vsega zaspanega poščegeta solnce, in gore se bočijo s svetlimi stenami po sinjem nebu. Prenekateri dan je bil tako že zamujen, toda ko smo po dežju kolo-vratili v višavo, nas je rano rado pozdravljalo čemerno curljanje s kapa in goste megle so se vlačile po pobočjih. —

Nekaj časa poprej ni nihče hotel v gore. »Dež bo, dež!« so tiščali vsak po svoje in sam sem ril v mračni dan po prazni Bistrici. Megla je visela po Kalcah in Jermanovem Turnu. Zjutraj sem se prebudil, ko je solnce gnalo rahle meglice s trat in je svež, drameč piš vel z gora. Za drugam ni bilo, ko sem bil sam; zavil sem v Belo tja k Orglicam, mimo stare rokovnjaške Bertučeve utrdbe, ki je ostala še današnji dan, kakor jo je zapustil ta skrivač pred sto in več leti, ko je minila nevarna, razgibana doba po dolgih vojnah. Popoldne

sem pri Bôsu obračal seno, ko so vsi dežja se boječi tovariši drug za drugim pridrveli s kolesi v Bistrico. Prepozno je bilo in ne vem, če bomo kdaj segli v pečino onega roba nad Koncem. Mik je minul; sla nas žene od gore h gori in zmerom ostajamo nepotešeni...

Na tisti zamujeni dan sem spomnil Kremžarja, ko je nekaj opomnil o nepotrebnih hoji, in precej se je zjezil. Pobralla sva svoji bisagi in pot nama je postala kratka pod gasnečimi zvezdami. Zdaj sem vedel, da bova opravila turo tudi v dežju!

Kolikokrat me je že zajelo neurje v gorah! Spominjam se težkega bivaka v Ojstrici nad severno steno: v viharju je dež pršel pošev v skromni zaklon malega previsa. In bivač na severovzhodnem razu Špika, ko je lil slap čez naju, ki sva tičala pod zagozdeno klado v neki grapi, in je sneg čez noč pokril ves gorski svet Martuljka! Zjutraj sva se spuščala po zasneženih platéh severne stene; mnogokrat so še poslej segale roke po pečini, ko so se z robov utrinjale težke kaplje in je prasketaje padalo kamenje v zamegljena dna. To je bilo v sili, pa tudi v nameri; tem večja radost je bila v naših srcih, ko smo se po divjanju nevihte vzpenjali v svetlo solnce po glavah vrhov. — —

Zadnji čas sem premešal dokaj skrotja in grušča, ko sem zdaj s tem, zdaj z onim paberkoval okrog. Obiral sem vrhove, kjer me že dolga leta ni bilo. Le na Kočno me ni vabilo, odkar sem plezal po južnem grebenu Jezerske Kočne. S to turo je bil zvezan preveč neprijeten spomin. V sparini poznopoletnega dne v avgustu 1928 sva z Modecem čemerno rila po plazéh k vstopu in nič se nama ni ljubilo. Modec se je vsak čas znebil kakšne krepke na moj račun, oba pa sva žalostno gledala v severno ostenje Kalške gore, kjer bi opravila vse kaj drugega ko v Kočni. Vdati se je bilo treba, ker sem vrv v naglici pozabil doma, s seboj pa sva imela le drobno vrstico za zanke; ž njo v težavnem pečevju seveda nisva smela ničesar tvegati. Tako sva se odločila za Kočno. Plezanje ni bilo prida; razen kratkega praga ob vstopu sva vse preplezala v čevljih.

Vendar vsa leta nisem pozabil na greben, ki poteka s Spodnjega Dolca proti vrhu. Nekaj rogljev, stolpov in rdečih škrbin je bilo videti v njem. Ogledoval sem ga s Kokrkega sedla, z Grintavca, ko smo pozimi pristopali po zledenelih bregovih na njegovo teme. Čudoviti svet me je zamikal in zaželel sem si tišine in samote Dolcev. Tam je nemara še ohranjena prvobitna podoba sveta, kakor na Okrešlju ali na Podih.

Razsežno ostenje Kočne hrani še mnoge skrivnosti. Še niso pristopili ljudje po vseh njenih stenah in robovih, a toliko let je že tega (l. 1876.), odkar se je Frischauf s Suhadolnikom vzel na njen vrh. Še poprej je tod plezaril divji lovec Jernik za gamsi po razklanih robéh. Že je tudi skoraj za človeško dobo dolgo, odkar so bila izvedena prva plezanja v Kočnah. V osrednji rajdi Savinjskih Alp smo utirjali smer za smerjo, a sem ni vabilo nikogar. Vajeni gladkih ustrmljenih sten smo Kočno prezirali. Nič vrhunskega nismo upali najti v nji. Res je tostran v Dolce vse ostenje brez zagonetk, le gladki bok južne, oble glave nad Zgornjim Dolcem bi utegnil zaposliti kako

navezo. V grebenu samem so očitni prehodi. — Toda vse ne more biti problem. »Poskusiva!« Saj skoro ne obiščem vrha, če nanj ne vodi kaka stena ali greben.

»Morebiti pa bo,« je poupal Kremžar, ko sva v kuhinji na Sedlu delala napoto, jedla in se nacejala. Mrzel piš je zavel od zamolkle rajde gora, ko sva dospela. Zdaj je bilo nebo zopet čisto in posuto z redkimi zvezdami.

Zjutraj sva bila zgodnja in vreme je držalo. Naglo sva bila v Spodnjem Dolcu. Onemu, ki je že hodil po znani poti pod Grintavcem, ne maram praviti, kako sva čeznjo zabavljala. Nadelali so jo menda kar po smeri, kjer so nekdanj gonili jarce in je bilo največ paše. Prav brez potrebe je treba visoko v Grintavec in potem spet nizdol v Dolec.

Vzhodni bok grebena meji na krnico Dolca s strmimi stenami. Tu pa tam bi se sicer dalo splezati po krušljivi pečini do rezí prve glave v grebenu, a sva rajši začela z najnižjega odrastka. S Spodnjega Dolca sva zavila vprek čez zelenice v gruščnato grapo, kjer je prehod na veliko melišče Na Plazéh med južnima grebenoma Jezerske in Kokrske Kočne. Vrh grape sva vstopila na greben, ki je sprva le neizrazito rebro, po katerem sva hodila do vzpetine, ločene z globokim usadom od omenjene prve glave v grebenu.

Solnce se je vzpelo na svod in megle so se razgrinjale iznad dolin. Ozirala sva se čez global Dolcev na Grintavec, kjer so postajali ljudje, v Kokro in v samotni svet pod Grebenom. Potemnelo gozdovje se je vzpenjalo v gorska vznožja, mrke sive stene so zagrajale krnice in pokladale svojo senco na onkrajna pobočja.

Na vzpetini, malo v levo, je med velikimi bolvani pripravno zavetišče, ko bi koga preganjalo neurje. Zavila sva tam mimo in obšla usad v velikem loku čez mel na polico pod strmim bocom glave grebena. Svet je sila razklan in ugibala sva, katero teh reber in štrlin bo treba načeti. Prečila sva po polici prav do roba, ki prepada v Dolec. Zgoraj je bilo videti razbito rdeče pečevje, zgubano v previse, in sveže zapadno kamenje v vznožju je ovajalo veliko krušljivost. Razmotala sva vrvi in se opremila. Štrmo korito vodi navzgor za gladek rogelj in od tam je kazala smer — kakor sva videla z onkraj usada — naprej na drugo glavo v grebenu.

Po kratkem počitku, cigareti in nekaterih zbadljivkah — taka je Kremžarjeva navada — sem splezal na vrh roglja, ko sem prej pobral vse krušljive oprimke iz pečine. O Kočni je sploh znano, da je neznansko krušljiva, kamenje je neprestano grmelo pod menoj. Dobro, da je bil tovariš na varnem pod previsom, sicer bi bil resno ogrožen; kajti že sama vrv je prožila cele plaziče rdečega kamenja. Vsa pečina v tem delu je kakor zložena in ob najmanjšem dotiku izgublja ravnotežje; zato je tudi razumljivo, da so vzdolž vsega ostenja nad Dolci pod vsemi grapami in žlebovi ogromni stožci sesutin.

Na roglju sem pogledal okrog: vse razbito, le nad njim je proga žive skale med skladi, kjer bi utegnili biti nekaj prav težavne plezarije. Ko je bil Kremžar za menoj, sem pobral vrv, da pogledam za rob, kamor nisem videl. Če bi bilo rebro nad rogljem edini prehod,

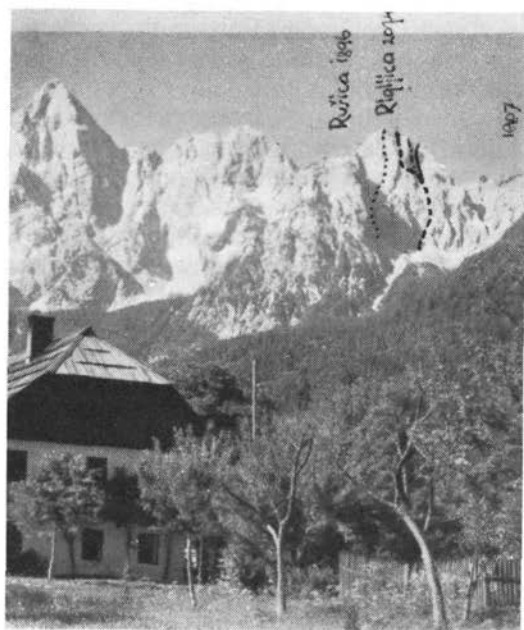
kakor je kazalo, bi bržkone vedel mnogo povedati o doživetjih v njem. A ko sem zlezel z roglja na kratko poličko, sem ugledal vzporedno z rebrom strmo zajedo, nagoženo z rdečimi skalami. Tako nama seveda ni kazalo zamujati se z zabijanjem klinov v ustrmljenem rebro.

Za dnom nad poličko je nekaj metrov visoka plat z malimi oprimki in sredi nje je na opeščenih površini slonela velika odkrhnjena klada. Ker drugod ni bilo opor, sem moral prav v njeno smer in se potem še kobaliti čez njo. Nevarna reč! Kremžar se je temu rajši ognil nekoliko v desno, v gladko poklino, kjer pa sva se morala oba dobro upreti, da je izplezal. Zgoraj v zajedi ni bilo težkoč, kolikor jih ni ustvarjala krušljivost, in uganjati sva morala čudovito akrobatiko, da ni vse skupaj z nama vred šlo v dno. Splezal sem za raztežaj vrvi navzgor. Že nad zajedo je postajala rez grebena enotnejša in zložnejša. Rušeče se kamenje je zdaj padalo v žlebove v bokih grebena in naju ni več ogrožalo. Pobralla sva vrvi v zanke in istočasno plezala po rezi do velike značilne grebenske glave (druge v grebenu), ki je opasana z gladko polico kakor kak razglednik.

(Konec sledi.)

Rigljica

I.

----- smer Čopa, Koreninja. — smer Gajšek, Cernič. - - - - smer Furlan, Lopič, Jorovič.
..... smer Cizelj, Vodeb.

Po stezi v Pod Srce do struge, ki prihaja desno z Rigljice. Po strugi in grušču do vznožja. V smeri širokega žleba na levo v sneženo krnico. Po snegu vstop v izpran, krušljiv žleb, nato desno v gladek kamin. Nekaj metrov levo, nato prestop v zelo težaven, plitev žleb. Iz njega dalje v izrazitejši ožji žleb; deloma po njem, deloma po ploščah desno od njega na široko polico. Odtod se nadaljuje žleb zopet dalje vse do vrha. Nekaj metrov po žlebu, nato po ozki polici vstop v strme plošče, po katerih je le prehod v nadaljevanje žleba. Pri njegovem razcepu v dva rokava težaven prestop v desni rokav, po njem nato v nekaj raztežajih vrvi na vrh.

Pred izstopom levo je dobro vidna previsna skala in pod njo močič. Smer je zelo značilna, vodi po žlebu od vznožja pa prav do vrha. — Od vstopa 5 ure, iz gozda 5 ur. Mestoma zelo težavno.

Plezala 30. julija 1940: Cizelj Miran in Vodeb Dušan, člana alp. ods. SPD Maribor.

Dve varianti v Rigljici

1. S poti, ki vodi v Pod Sree, po grapi desno do pod stene Rigljice. Vstop na srednjem izmed treh snežišč, ki so vidna iz doline. Od snega navzgor po desnem, strmem žlebu z redkimi, a trdnimi oprimki do lažjega, z zelenjem poraslega terena. Nekoliko v levo preko krušljive in kočljive stopnje v izrazito grapo, ki se prične z lahkim kaminom. Od kamina naravnost navzgor po grapi do velike, črne in vlažne votline s snegom. Iz votline rahlo v desno (ne v leve kamine) preko krušljivih stopenj do zajede, v katero segajo z leve strani gladke plati. Po zajedi preko težavnih mest do črne, vlažne in z mahom pokrite kotline, v kateri je zagvozdena velika skala, ki izpod nje skozi okno izstopiš na ozko, krušljivo lusko pod neprehodno preveso. Po luski ca 2 m v levo do gladkih plati in po njih 8 m zelo težavno in izpostavljeno navzgor (redki oprimki in viseči gladki stopi) ter nekoliko desno v zajedo nazaj in preko kratke prevese (klin) navzgor do stebrička, ki je zagvozden v gladek žleb. Tik pod stebrom 2 m v desno do ozke in plitve zajede (klini) in izredno težavno in izpostavljeno preko odprte stene navzgor v žleb, ki vodi na greben. Izstop zelo krušljiv. — Čas plezanja 4 ure 30 min. Smer je zelo težavna, izstopni del izredno težaven.

Plezala 14. julija 1940: Gajšek Božo in Černič Mirko, člana alpin. ods. SPD Maribor.

2. Po smeri Gajška in Černiča do votline z zagvozdено skalo v sredini stene. Iz nje prečenje v levo. Navzgor čez strme gladke plati, skoraj brez oprimkov. Te plati so izredno težavne in izpostavljene. Prehod preko njih je po ozkih poklinah. Iz plati v strm, širok žleb in iz njega v krušljivo steno; izstop na srednjo Rigljičino glavo. Tura je deloma izredno težavna in izpostavljena. Od vstopa 4—5 ur.

Plezali člani alpin. ods. SPD Maribor: Furlan Dušan, Lopič Viljem in Jovovič Guljo.

Pavel Kunaver:

Ustanavljajte planinske mladinske krožke

Slovenci smo planinski narod, ponosni smo na lepoto svoje domovine, zavedajo se, da so ravno naše planine njen najbolj privlačni del. Kljub tej zavesti pa imamo še vedno premalo aktivnih planincev. Najneugodnejše je razmerje med mladino. Na srednjih, strokovnih in meščanskih šolah je okoli dva in dvajset tisoč, na obrtnonadaljevalnih in sličnih zavodih je okoli sedem tisoč učencev — vse mladina med 11. in 18. letom. Od tega števila pa se oglasi pri Slovenskem planinskem društvu tekom leta le okoli 1500 dijakov, da dobe legitimacije za olajšave po kočah in na železnici. Skoraj 95 % se torej ne poslužuje nujnih ugodnosti, kar je dokaz, da večina njih ne zahaja v planine, se okoristit z dobrinami, ki jih nudijo za telo in dušo. Kolika škoda! Toda mladina ni kriva, da je tako. Treba jo je navajati na dobro, ji kazati pot, iti z njo tja, kjer ji obljublamo in jo čaka plačilo in užitek.

Zato je nujno potrebno, da bi vsaka izmed zgoraj navedenih šol imela svoj krožek mladih planincev. Na nekaterih šolah so taki krožki že organizirani; toda, kakor smo povedali, je število vpisanih učencev neznatno. Zdi se mi, da je napaka v tem, ker mnogi za stvar sicer navdušeni vzgojitelji mislijo, da smejo v planine le zrelejši dijaki. Za večje ture so taki dijaki gotovo bolj sposobni kakor mlajši. Toda kdor pozna mladino, dobro ve, da dijak šestnajstih let ljubi samostojnost in hoče sam v gore ali pa z družbo, ki si jo sam izbere; odklanja pa obvezne skupinske izlete. Tudi je takemu fantu po šestnajstem letu težje kaj dopovedati, težje ga pridobiti za gotove nauke, ki jih morda ne odklanja odkrito in jim ni protiven: samo da poučevanja ne mara v svoji samozavesti. Lažje je z nižješolci. Po svojih dolgih izkušnjah v naši skavtski organizaciji sem spoznal, da so v teh letih mnogo mehkejši, bolj dostopni pouku in idealom; od odraslega radi pričakujejo dobrega vodstva, koristnih naukov, zaslombe. Tedaj je najlažje jim vsejati v srce ljubezen

do vsega dobrega in lepega. Če se to pravilno stori, bo v njih tudi ostalo in jim bo, ko pridejo v zrelejša leta, v veliko oporo.

Zato nikar ne odklanjajte manjših, mlajših dijakov, če pokažejo voljo in razumevanje za lepo stvar. Že z drugošolci pričnite! Pri nižješolcih boste imeli največji uspeh! Z njimi so tudi daljše, njim primerne ture odlično izvedljive; le pripraviti jih je treba in na pomoč vam mora biti in vsakih 3 do 4 mlajših kak starejši dijak planinec. Meni se je to vedno obneslo. Lani sem imel dva in trideset takih mladih ljudi na Triglavu, v pomoč sem imel po večini 15 do 17 letne fante; a vse se je sijajno izvedlo, ker so bili med starejšimi že izkušeni planinci, vajeni prve pomoči in požrtvovanja.

Dasi zakon za srednje šole ne predvideva mladinskih planinskih društev na srednjih šolah, lahko v okviru prirodznanskih krožkov, Podmladka Rdečega križa in drugače ustanovljate posebne planinske odseke. V njih boste najuspešneje gojili smisel za planinstvo, pripravljali mladino za pametno, mirno pohajanje po gorah, za varstvo planinske prirode, posebno cvetice; končno za vljudno vedenje napram tujcu in domačinu! Na skupinskih izletih je mladino najlažje opozarjati na vse, kar hočemo, da bo nekoč sama znala opazovati. Zagotavljam vas, da se dobro pripravljeni skupinski izleti z vzgojnega ozira zelo izplačajo.

Za zaključek praktična navodila: Kjer se ustanovi tak krožek, naj vodja to javi svoji podružnici in ji pošlje fotografije vseh članov; podružnica bo proti plačilu po 6 din dostavila za vsakega člana posebno legitimacijo, ki so v nji nalepljena tudi važna navodila za pohajanje po gorah. Ta izkaznica upravičuje lastnika v vseh kočah SPD za vse ugodnosti, ki jih uživajo redni člani SPD; n. pr. za polovično voznino skupinam po štiri in več po vseh železnicah, v nekaterih kočah je vstopnina in prenočnina za dijake še posebej znižana; pri prijavljenih skupnih izletih je vodja prost vstopnine in prenočnine. Do sedaj ima mladinski odsek Osrednjega društva SPD za dijaške kolonije na razpolago Malnarjevo kočjo pod Črno Prstjo (za ca 25 dijakov), v Kamniški Bistrici (za ca 10 dijakov), zimsko kočjo na Veliki Planini (za ca 7 dijakov), taborne opreme za ca 24 dijakov, krasen travnik ob Bohinjskem jezeru za taborjenje; na tem travniku sta dva opuščena senika mladinskemu odseku na razpolago, da jih obnovi. To bosta prva prava planinska domova sredi najlepše panorame naših gora. V ta namen se bodo porabile vse pristojbine, ki jih plačajo dijaki za izkaznice. Sedaj imamo v ta namen zbranih že dvanajst tisoč dinarjev. Ko bi pomagali vsi dijaki planinci, bi oba senika bila kmalu lepo obnovljena in dijaki-planinci bi v najlepšem gorskem svetu imeli svojo streho za poletje in zimo.

Zato: organizirajte mladino v posebnih odsekih SPD!

Žargi Miran:

Mosor

Ko sem s prijateljem Konradom Mallyjem hodil iz Solina proti Klisu, nama je pogled neprestano uhajal proti vzhodu, na široko raztegnjeni Mosor. Stožilo se nama je po gorah — kaj ko bi se vzpela na Mosor? Med potjo se nama je pridružil 15 leten fantič, ki sva ga povprašala o poteh in kočah na Mosorju. Takoj je začel razlagati o lepem Domu kraljice Marije in se je nama kar ponudil za vodnika, češ da dobro pozna pot do Doma. Vprašala sva ga za ime in kje ga bova mogla dobiti, kadar pojdeva. Kar ponosno se je postavil: »Ja sam Buco iz Sv. Kaja.« — Čez 14 dni sva z Bucom odrinila na goro.

V rimski dobi se je Mosor imenoval Mons Aureus. Zavzema prostor med dolnjim tokom reke Cetine, Splitsko usedlino in Kliškim sedlom. Kot sestavni del srednje-dalmatinskega visočja se razteza v smeri od severozahoda proti jugovzhodu v dolžini 30 km in z največjo širino 12 km. Dá se deliti v tri dele: zahodni Mosor se razteza od Kliškega sedla do podnožja Ljubljana z najvišjim vrhom Plišivcem (1077 m); srednji Mosor se razteza do Ljutega Kamena z najvišjim vrhom Velikim Kabalom (1340 m), ki je tudi najvišja vzpetina vsega pogorja; vzhodni Mosor pa

Pogled s Tosca proti zahodu

Foto Hudník Stane

sega do Cetinskega kanjona z najvišjim vrhom Sv. Jurom (1318 m). — Pretežni del Mosorja je sestavljen iz apnenca in dolomita, mnogo je v njem kraških oblik in pojavov; tipični kraški reki sta Jadra in Žrnovica. Od rud dobivamo limonit na severni strani v okolici vasi Kotlenice in asfaltni kamen v okolici Dolaca.

Mosor-planina je gola in pusta, izvzemši nekaj gajev v Kliškem, Žrnoviškem in Dubravskem Mosorju. Severni predeli so še revnejši. V nižjih krajih južnega in zahodnega Mosorja uspevajo do višine 350 m vinska trta, višnja, oljka, smokva in na nekaterih mestih tudi mandeljni, slive in jabolka. Od 350—500 m višine pa se bohotijo sestavniki vedno zelene »macchie«, kakor: brin, trst, velika in mala resa. Po številnih mosorskih vrtačah sejejo vse do višine 1200 m rž, v višini od 500—1000 m goje repo, krompir in zelje. — Za mosorsko favno so značilne številne kune, podlasice ter dihur in od ptic jerebica kamenarka, sajasta lastovica. V segrem skalovju se skriva mnogo kač.

Ko sva se malo ogledala v slovstvu o Mosorju, sva jo v soboto 10. VIII. mahnila z Bucom na pot. Ob 6. uri popoldne sva, oprtana čisto po kranjsko, s svojim »vodnikom« korakala po betonski cesti iz Sv. Kaja proti Solinu. Ljudje so nas ustavljali in svarili pred »zmijami in opasnim putom«. Čim pa so izvedeli, da sva Slovenca in ko jim je neki možak, ki je služil vojsko v Ljubljani, razložil, »da ima u Sloveniji gore, visoke za dva Mosora i još jedan Marjan«, so utihnili — le Buca so gledali postrani.

Najin vodnik ni kar nič vedel, kod gre običajna pot; sploh se je nama zdelo, da deček še ni bil na Mosorju. Samo, kako je lep Dom kraljice Marije, nama je neprestano pripovedoval. Najbrž je bil o tem naučen tako, kakor o zgodovini solinskih izkopanin otroci, ki to svoje znanje žlobudrajo in tekajo okoli tebe toliko časa, dokler jih ne odpraviš z »barem pô dinara«. Zato sva se zanesla le na — sicer tudi ne zadostne — napotke domačinov. Zvedela sva, češ, da moramo do Mravincev, od koder pelje do Lugarnice ena, do Doma pa druga zaznamovana pot. Krajša je do Lugarnice; zato sva se odločila zanjo. Tako so nama pojasnjevali pot domačini in vsak je še pridejal: »Jest, tako nekako bude; tačno neznam, još nisam bio gore.«

Krepko smo stopali ob zelenem obrežju Jadre in čez tir cementarne do Mravincev — rojstnega kraja Dioklecijana. Buco je junaško hodil — za nama in ni zinil nobene besede več, malo zato, ker mu je že pohajala sapa, malo pa, ker si je bil v svesti svoje prenatlagljene vodniške ponudbe. Pri vodnjaku smo v čutaro natočili vode in se ob markacijah pričeli vzpenjati v breg proti Lugarnici. — Morje je narahlo pordelo in solnce je zatonilo za Čiovim. Prisopihali smo na rob planine in okrog nizkega grebena zavili proti vzhodu. Ozračje je bilo močno segreto od dneвне pripeke, tako da smo lahko hodili brez sraje.

Nastala je lepa lunina noč. Na pripravnem mestu smo posedli in večerjali. Vsega je bilo za Buca dovolj, le vode premalo, in noč mu ni kar nič dobro dela. Vem, da bi bil takrat raje doma, ko da z dvema Kranjcema kolovrati ponoči po Mosorju.

Proti morju je bil neizmerno lep pogled. Po lučkah sva spoznala Solin. Kaštele in Trogir. Temni Marjan se je jasno odražal v mesečini, širok polkrog luči nam je naznanjal Split. Na morju do Brača je bilo vse polno ribiških bark, Supetar na Braču ter Stobreč, ki je bil videti kakor en sam žareč polotok, sta se nam kazala raz južni rob planine.

Hladen veter, ki je pričel pihati od morja, nas je spravil pokoncu. Pripravila sva baterije; kajti treba je bilo iskati markacije. Kmalu smo zgrešili pot in tavalı dobre pol ure okrog, preden smo jo našli, da nas je povedla po skalnatih pečinah

navzgor. Prišli smo na veliko gorsko planoto, kjer smo večkrat zašli in, prerivajoč se skozi trnje, iskali prave smeri proti vzhodu. Vodo smo že vso popili, žeja nas je bolj in bolj mučila. Buco je neprestano tožil in trdil, da »neče nikad više ići na Mosor«. Z iskanjem smeri in markacij smo zgubili mnogo časa. Luna se je že nagibala proti morju, ko smo končno zagledali obrise koče. Po pusti, kamniti poti smo se dvigali proti Lugarnici, pospešili korake in že nas je pozdravil pes »Jadran« s svojim laježem. Hodili smo od Sv. Kaja pet ur, najmanj poldrugo uro smo zapravili z iskanjem poti. — Oskrbnik se je začudil poznemu in v avgustu redkemu obisku. Skuhali smo kavo, povečerjali in zaspali ko ubiti.

Lugarnica stoji jugozahodno od vrha Ljubljana na Uznički Kosi v višini 940 m. Koča je močno zidana in sestoji iz dveh spalnic, kuhinje, velike sobe in shrambe. V koči se dobi tudi dobra voda, ki je napeljana tako ko pri nas v Cojzovi koči. Zgradba je last kr. šumarske oblasti, a je dana v varstvo in uporabo HPD »Mosor«. Oskrbnik je obenem čuvaj gozda. Iz Lugarnice je mogoče napraviti naslednje ture: preko Kunjevoda na Plišivac (1½ ure), na Debelo brdo (2 uri), na Ljubljan (1½ ure), Veliki Kabal (3½ ure), Ljuti Kamen (4½ ure) in na Ljuvač (3 ure).

Ob petih zjutraj smo se odpravili na pot. S tovarišem sva se odločila za naslednjo turo: na Ljubljan (1262 m) in po grebenu preko Javorske (1272 m) in Ljubirne (1330 m) na Veliki Kabal (1340 m) ter sestop do Doma kraljice Marije (900 m). Najin vodnik Buco pa je moral ubogati; priznal je, da še ni bil na Mosorju, pač pa da je mnogo slišal o Domu in da si je silno želel iti na goro.

Takoj za kočo zavije pot strmo proti severovzhodu in se drži te smeri vse do vrha Ljubljana, kamor smo dospeli čez dve uri po strmi, skalnati in vroči poti. Na vrhu sva s tovarišem srknila iz čutare nekaj kapljic vode in jo nato dala Bucu. Bilo je popolnoma jasno in imela sva krasen razgled. Na severu je prešlo mosorsko pobočje v depresijo. Dugogpolja, Dolaca in Srijana. Nekoliko severneje je ležalo prostrano Dicmanjsko polje in še severneje periodično poplavljen Sinjsko polje. V ozadju se je dvigalo pogorje glavne Dinarske verige, na severovzhodu se je razprostirala gozdnata Svilaja planina (1305 m). Na zahodu se je raztezal Kozjak, proti jugu strmo odsekan. Solinski in Kaštelanski zaliv, Trogir, Čiovo, oba Drvnika, Marjan, Split, Vis, Hvar, Brač in Stobreški zaliv ter polotok so ležali pod nama kakor odprt zemljevid. Na vzhod se je nadaljeval Mosorski greben.

Greva z vrha. Toda kje je Buco? Zagledava ga za veliko skalo, kako se lepo prha z na Mosorju tako dragoceno vodo iz čutare! Na ta način smo že zjutraj bili brez vode. Vedela sva, da bo ravno Buco sam najbolj kaznovan zaradi te prostovoljne »kopeli«, saj je že med potjo neprestano vzdihoval po vodi, ki je ni bilo vse do Doma kraljice Marije. — Solnce je začelo neusmiljeno pripekati in obetal se nam je vroč dan. Spustili smo se z vrha na greben in v malih višinskih razlikah prišli do odcepa smeri. Ena gre na jug do Doma, druga proti vzhodu na Vel. Kabal, kamor smo bili namenjeni, in tretja na sever do Ledenice in do znamenite jame Vranjače. Tu smo počivali in jedli; toda brez vode nam ni nič kaj teknilo. Iz splitske luke je odhajala ladja proti Hvaru, znak, da je ura 10.

Vročina je postajala neznosna in zato sva kar hitro odrinila na Vel. Kabal. Buco je ostal v senci velike skale; ni hotel iti več naprej ter je stokal, »da će umreti od žeđe«. Pustila sva »vodnika«, da naju tu počaka; saj ni bilo do vrha več ko dobre pol ure. — Končno sva prišla, ozir. priskakala čez skalne gmote in razpoke, slične našim na Velikih Podih, samo da je bil tu greben na najvišji vrh Mosorja. O tem je naju poučila na skalo z rdečo barvo napisana številka 1340, potrdilo pa triangulacijsko znamenje in dober meter visok betonski pravokotnik.

Razgled je bil od tu in po vsem grebenu preko neznatnih vrhov Javorske in Ljubirne v glavnem isti ko z Ljubljana, samo da imaš od tod pregled čez ves Mosor.

Vrnila sva se do Buca, ki je dremal kakor janci — tiščoč glavo v že skoraj izginulo senco; po hudi strmini skalnatega pobočja smo hiteli navzdol in čez pol ure prišli na veliko planoto, kjer stoji podrta kamnita pastirska bajta. Še en korak čez rob te planote in zagledali smo Dom kraljice Marije. — Dom leži v višini 900 m in je krasna, iz kamnja zgrajena, enonadstropna hiša, na vzhodu z lepo verando. Za kočo je vodovod z dobro pitno vodo; napili smo se in nato hitro nadaljevali pot mimo ne daleč od koče ležečega mladega, umetno nasajenega borovega gozdička.

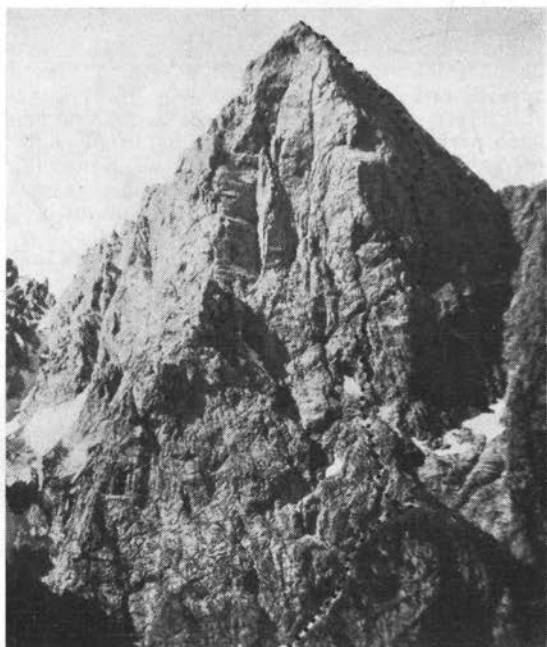
Hodili smo brez počitka in še Buco je postal bolj srčen, ko smo se skozi Kučine in mimo Mravincev vračali proti Solinu. Od silne vročine, žeje in dolgega pota utrujeni, smo prišli ob 4. popoldne v Sv. Kaj. Tu sva se poslovila od svojega vodnika Buca, ki ima v planinstvu med dalmatinsko mladežjo gotovo — prvenstvo.

Lepo je bilo, le solnca preveč in vode premalo! Pa še to: najini čevlji so postali podobni — opankam.

Varianata v severozapadni smeri Špika

Z zelene glave po stari smeri do Dibonove police, po njej okoli severnega raza do mesta, kjer se začne polica spuščati proti snegu, vidnemu iz doline. Z najvišjega mesta vstop v strm, plitev žleb. Po njem ca 30 m do ozke police. Nekaj metrov v desno po njej, nato preko praga v naslednji žleb (30 m izpostavljeno). Iz žleba po slabo izraženi poklini, z neznatnimi oprimki (zelo težavno) vkreber. Čez gladko žmulo in po poklini na majhen prag. Skozi kratek kamin in čez navpično stopnjo na poličko. Zopet za ves raztežaj vrvi skozi tretji žleb (značilnost za žlebove je izredna izpostavljenost). Iz žleba prečnica okoli roba do dveh plitvih kaminov v razdalji ca 8 m. Levi kamin se višje zoži ter postane zaradi previsnosti neprehoden. Skozi desni kamin zelo težavno do odprtega previsa. Preko previsa prehod nemogoč, zato tvegana prečnica preko plati nad previsno mesto v levem kaminu. (Skrajno težavno in izpostavljeno mesto! Klini, prečnica v tegu vrvi, skoraj brez stopov.) Po kaminu nekaj metrov kvišku na stojišče. Dalje po žlebu in v podaljšku po navpični poklini. Pod prevesami težaven prestop v desno na ozko poličko ter preko skoka na rob. Sledi prečnica v smeri sev.-zap. grebena ter čez kamine in pragove na vrh. — Z Dibonove police do vrha 5 ur. Mestoma izredno težavno.

Plezali 13. julija 1936: Vodeb Dušan, Cizelj Miran, Lettner Egon, Dolinšek Maks, člani Alpinističnega odseka SPD v Mariboru.

Vilko Mazi:

Naš most v Mednu

Slov. plan. društvo je pridobilo, ali bolje povedano: podedovalo preteklo jesen važno prometno napravo, znani viseči most preko Save v Mednu.* Spodaj omenjeno poročilo Plan. Vestnika o otvoritvi vsebuje zanimive podatke o nastanku mostu, ki jih zato ne bom ponavljal, ampak samo dopolnil.

Slavnostna otvoritev mostu je bila določena na dan 14. oktobra 1934, kakor nosi ta datum vrh levega betonskega opornika. Toda zaradi tragične smrti kralja Aleksandra je bil most samo na tihem izročen prometu. Slovesno je bil odprt šele 16. junija 1935. Med poročili, ki so jih prinesli ob otvoritvi naši dnevniki, je vredno omeniti poročilo »Slovenca«, ki pravi med drugim: »Novi most je izredna zanimivost v tehničnem pogledu; saj visečega lesenega mostu v taki izvedbi nimamo v vsej državi. V načelu konstrukcije se da primerjati edino z velikanskim novim mostom med Beogradom in Zemunom: tu David, tam Goljat.«

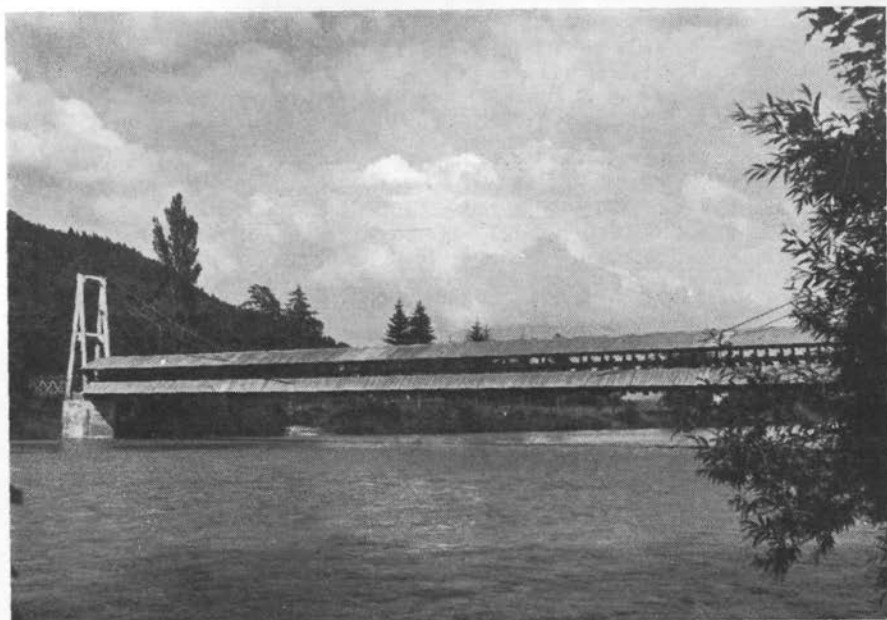
Prva tri leta je bil most brez strehe. Da se trajno obvaruje škodljivih vremenskih vplivov, ga je dalo društvo nato pokriti s salonitnimi ploščami ter oba boka opaziti z desčicami, lani pa vse lesene dele prepojit s karbolinejem. Tako je zdaj most, kolikor ga je pod streho, zavarovan najmanj za 50 let. Kolike koristi je streha, se kaže na odprtem podaljšku, ki bo vzdržal kvečjemu še deset let; potem ga bo treba izmenjati in tudi pokriti. Takrat ni bilo denarja, da bi še ta del spravili pod streho.

Sicer so nam nekateri »veščaki«¹ zatrdno napovedovali, da se bo most že prvo zimo prekucnil v Savo, ko se bo na strehi nagromadilo na debelo južnega snega, češ kabli take obtežbe ne bodo zdržali. Konstrukter inž. Dimnik pa je imel seveda tudi to v računu: toliko mokrega snega, kakor lansko zimo (okrog 12 vagonov), se morda zlepa ne bo več nabralo na mostu; gotovo je tako prestal svojo najtežjo preizkušnjo. Povedati je tudi treba, da so kabli iz odličnega materiala in se ni bati, da bi se utegnili pretrgati. — Ker smo že pri kablilih, ne bo odveč, če povem, da jih je Prometno društvo po srečnem posredovanju svojega tajnika dr. Treota nabavilo za skoraj bagatelno ceno 14 tisočakov; dejansko so že takrat predstavljalji vrednost okrog 100.000 din, danes pa bi morali odšteti zanje več kot četrtilijona.

Vsi gradbeni stroški z odkupom sveta, z napravo strehe in lopice za mostninarja, so znesli nekaj nad 160 tisočakov, ki jih je Prometno društvo pod skrbnim vodstvom insp. Westra v šestih letih poravnalo iz javnih podpor in ustanovnin, deloma pa iz prispevkov rednih članov (po 24 din letno) in iz dohodkov mostnine (po 1 dinar za vsak prehod ob nedeljah in praznikih ter ob popoldnevih pred njimi). S poplačanjem dolgov je društvo opravilo svojo glavno nalogo in je moglo misliti na likvidacijo. V smislu pravil je bilo Slov. plan. društvo kot prvo določeno, da se mu ponudi most v last. Zavedajoč se svojih nalog, ki jih ima kot turistična organizacija za Ljubljano in njeno okolico, je SPD ponudbo rado sprejelo. Tako se je 19. nov. 1940 osnoval »Šmarnogorski odsek SPD«, ki je prevzel posle likvidiranega društva. Za načelnika tega odseka je bil izvoljen pisec tega članka, ki so mu bili kot vikrškemu domačinu poverjeni tudi posli gospodarja in blagajnika. Člani odseka so pa po večini odborniki likvidiranega društva in predstavniki Osrednjega društva SPD.

Pri mostu so nujno potrebne nekatere naprave, tako n. pr. zavarovanje desnega betonskega opornika, ki ga zlasti narasla voda nevarno izpodjeda, izmenjava ležajev za kable vrh opornikov, ki so že hudo izrabljeni, dvig nasipa na levem bregu, da se s tem izravna pot in, kar je še važnejše, da takó dobe kabli pod to potjo še večjo protiutež. Zavarovati bo treba tudi dohodno pot na obeh bregovih

* Ne v Mednem in tudi ne mostič (Plan. Vestnik 1934, 350). Medno razlagam kot postavljeno med dno Šmarne gore in Medanskega hriba, torej »v dnu«² in zato tudi »v Mednu«. In naprava, ki meri 80 metrov razpetine, je kar pošten »most«, ne mostič. Prim. Pl. Vestnik 1941, 48.

s trpežno ograjo, posebno na strmem desnem bregu. Za te investicije je odsek primoran še nadalje pobirati mostnino po dosedanjem običaju.

Stalni prehodniki dobe lahko pri Šmarnogorskem odseku SPD s 1. majem letne osebne prehodnice (po 24 din). V ozira vrednih primerih se bodo izdajale tudi letne družinske prehodnice (po 40 din). Prijave za te olajšave morejo interesenti oddati tudi pri mostninarju, kjer še dobe potrebna pojasnila. V prijavi je navesti točni naslov, za družinske prehodnice pa posebe vsa imena družinskih članov, za katere naj veljajo olajšave. Plačila za letne prehodnice sprejema samo načelnik odseka (Vikrče 19), ki izdaja tudi izkaznice. — Plačevanja mostnine so oproščeni ustanovniki in vsi redni člani likvidiranega društva, ki jih vodi odsek v posebnem seznamu.

V nadaljevanju programa likvidiranega društva je odsek poskrbel za instalacijo dveh nujno potrebnih električnih svetilk v Vikrčah, prizadeva pa si med drugim tudi za napravo posebne smučarske trase po severnem pobočju Šmarne gore z izrabo idealnih smučarskih terenov v podnožju, ki so bili doslej le malokomu znani. Tako naj bi bil naš »Rigi« deležen bogatega poseta tudi v zimskem času, kar po vsej pravici zasluži. Temu namenu služi izdatno naš most, ki nudi izletnikom najpriročnejšo zvezo s Šmarno goro, lepo in vabljivo v vsakem letnem času.

Onim, ki jih zanima tehnična naprava, povem še nekoliko za-devnih podatkov:

Jeklene pletene vrvi iz pocinkanega litega jekla nosijo oba lesena prekatna nosilec ter ostalo konstrukcijo. Specialno jeklo vrvi ima zrušilno trdnost 15.3 t/cm^2 — torej petkrat več kot navadno jeklo. Izkoriščeno je na napetost 3 t/cm^2 prereza, ki ima 32 mm premera. Teoretična razpetina, to je med osmi obeh železobetonskih portalov, je 80 m. Višina portalov, preko katerih se s pomočjo jeklenih vrvi preliva teža mostu v tla, je 11 m nad podstavkom. Podstavek je okrog 3 m globok in sega s hrastovimi in deloma z železnimi piloti še 3 m globlje v zemljo. Skupna dolžina mostu je 93 m, čista širina pa 1.10 m.

Preračunan je most za prometno obtežbo 252 kg na tekoči meter in poleg tega še za obtežbo s snegom in vetrom, ki znaša skoraj ravno toliko. —

Graditi je pričela most Ljubljanska gradbena družba dne 23. avgusta 1934 in ga je do malega dovršila do dne 2. oktobra istega leta. Povodenj je tega dne delo prekinila za osem dni.

Stanko Cajnkár, V planinah. Zgodba. 1940. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. — Posebne vrste je ta knjižica — 112 strani — in ni izšla med tradicionalno usmerjenimi »Večernicami«, ampak v zbirki »Mohorjeve knjižnice«, in noče biti ne povest, ne novela, ne roman: samo »zgodba«, pa »v planinah«. Ko smo knjigo počasi — naglo ne gre! — bolj z mislimi ko z očmi — to je potrebno! — prebrali, se vprašamo, je li ta »zgodba« res kaka zgodba in ali se je morala in mogla zgoditi ravno v planinah. Navadno berilo za razvedrilo in za uteho radovednosti knjižica ni; če pa znaš misliti z mislečim in ti ni v nemar mu slediti v njegovem iskajočem modrovanju, boš začutil ali vsaj zaslutil pomirjenje v duševnih nemirih, ki ti jih je zbudil v dozdevno vsakdanjih zadevah, a obenem pokazal harmonično, plemenito rešitev, včasih v naslado, včasih z odpovedjo in žrtvami. Pokaže se zares zgodba; ta odloča usodo dveh človeških bitij, a brez razburljivih činov, samo v duševnem oblikovanju. Dogaja se res v planinah, pa brez strme alpinistike z drznimi čini, samo v poduševljenju nevišinske planinske prirode. Modra, blaga, za povprečnega zemljana prebлага knjiga, kar fanatično nestrasna, ker vseumevajoča modrost izpodbije temelje vsakemu pojavu strasti! Pisatelj predpostavlja — in pričakuje? — sorodne značaje...

»Zgodba« je preprosta, običajna: dekle se slučajno snide z neznanim gošpodom, prehodi z njim pot do planinske koče, preživi tam in na izletih v njegovi družbi letoviščne dneve, iz pogovorov in iz vsega nastopa spozna ona v njem in on v njej osebo, ki je vredna ljubezni; zato ona kratko odslovi fanta, s katerim je bila prej konvencionalno zaročena, in se odloči za planinskega tovariša. Ta zgodba pa je izvedena na izredno takten, duševno dosleden in sestavno se stopnjujoč način, ki kaže obenem visoko tehniko ekspozicije, tako da nekatere podrobnosti iz fabule izvemo šele proti koncu, po točno izvršenem načrtu. Pisatelj bi očitno mogel nastopiti kot spreten povestničar, ko bi mu bilo kaj na tem. Pa mu ni; morda mu kdaj še bo, v prid njemu in — nam! Kadar pokaže to spretnost, si bralec odpočije od bistrornega, globokočutnega, v potankosti grabečega motrenja človeških problemov; človek ne živi samo od modrosti, primum vivere, dein philosophari — kako prijetno se bere opis vožnje v začetku, pogovor z dekletcem Anico, z ogljarji, pa na koncu knjige vračanje na kolodvor!

In »v planinah«? Te planine so samo Pohorje, planinsko udejstvovanje je pot od kolodvora, recimo iz Fale, po gozdih in tratih v koč na Pesku, od tam izleti k Lovrenškim »jezerom«, na Rogljo i. dr. Nič silnega, tvegajočega. So pa ti obsežni gozdovi, tihe trate kakor nalašč za vglabljanje v samega sebe: »Človek bi se iztrgal svojemu delu in se skril v teh prečudnih gozdovih, ki jim ni videti konca... Povsod je pot in povsod je dom. Mnogo miru, malo ljudi, pa skoraj nič sovraštva in zavisti... Gozdovi ob poti so tihe priče prve zavesti človekove nemoči in borosti... Rože niso za sebične ljudi. Pa se zdi, da je v nas barbarstvo še zelo živo: tako radi uničujemo in ubijamo. Rože in ljudi... Tako mineva jutro na planinah. Človek je skromnejši, zato je tudi bolj zadovoljen in vesel. Tukaj se za srečo mnogo manj zahteva.«

Taka spoznanja kaže pisatelj, ki je planinec tudi v drugih gorah, ob doživetju dveh oseb — izmed katerih je možka mutatis mutandis on sam — ravno na Pohorju, ki človekove pozornosti ne veže z zunanji učinki, je pa vendar gorovje. Tako je ta »zgodba« zares planinski spis, in ravno v planine spada čista, plemenita navdahnjenost vodilnih misli te svojevrstne knjige. Polna je lepih resnic, včasih v preprostosti pravih odkritij, večkrat v odpovednosti tudi trpkih, v težkih problemih (ljubosumnost, nesrečen zakon) zahtevajoč neupogljivo pokornost zaobljubi. Zbirajte jih sami v knjižici!

Pisatelj stoji vedno nekako nad dejanji; z nevidnim umevajočim nasmehom motri gibanja v življenju, ki ga dobro pozna, a ga vsekdar ublažuje. Zanj ni prepira, vse se na svetu da privedi do mirnega konca, brez zunanje tragike — notranje naj vsak s seboj opravi! Tako branje ni berilo za vsakega in vselej; so pa momenti, ko smo — vsi dovzetni za tako branje...

Stanko Cajnkár je antipod — Ivanu Cankarju.

Dr. Jos. Tominšek.

Edo Deržaj, Pod špiki. 1940. Izdala in založila Vodnikova družba v Ljubljani. Stoodstoten planinsko-leposloven spis; ker je Deržajev, ne more biti drugačen, kakor strmoplaninski, plezalen; označba s »špiki« že sama napove, da se bo dejanje vršilo ob strminah in višinah. Pisatelj kot priznan umetnik-slikar je v knjigo

vložil tudi nekaj značilnih svojih risb; kot planinski veščak odlično obvlada planinsko izrazoslovje v svojem klenem jeziku in je knjigi pridejal celo razlago nekaterih manj znanih planinoslovnih izrazov. Knjiga je posredno praktičen učbenik za pravilni jezik v naših planinskih spisih; kakor je avtor znan kot prvovrsten plezalec in smučar, tako se njegova spretnost in izvirnost v rabi čopiča in risalnika združuje — to spoznavamo na vsaki strani — z izbranostjo v jeziku.

Slog je zgoščen, v razvoju dogodkov se marsikaj samo napove, ne pa pripoveduje; tako je v delu, ki obsega le osem pol, strnjenih toliko dejanj, da bi zadostovala za obširen roman. Zares doživljamo »pod špiki« roman visokoplaninskega sela s tipičnimi prebivalci takega kraja, s kmeti, živinorejci, pastirji, drvarji, lovci, gorskimi vodniki, živimo med njimi od rojstva do — kolikokrat nesrečne! — smrti. Trd rod je to in utrjen v naporih gorjanskega življenja, trepek in redkobeseden v nastopu, a dobrega srca in vedno pripravljen za pomoč v nuji in potrebi; samozavesten, tudi trmast, v obrambi svojih naravnih — tako pravi — pravic; odkrit in pošten — samo v enem primeru se nasvetuje (pa zaman!) zahrbtnen zločin. Nad vsem pa je vzvišena neomajna, strastna vdanost domačemu planinskemu svetu, delu v planinah, končno v odbranih primerih samemu planinstvu. Življenjski pojavi so nekako potencirani pod dojemom zavesti, da se vršijo »pod špiki«. Ravnina spridi hribovca, tako uči knjiga, kosti in kite mu zmehča (116). Trd, ponosen, celo nepristopen stoji hribovec proti vsiljivemu tujcu; saj ta živi od sveta in blaga, ki so mu ga nakradli njegovi dedje našim starim: »Take so bile in so še dandanašnji postavbe: kmeta izžemaj, dokler je kaj soka v njem, nato ga poženi z zemlje, bo vsaj delal; doma tako le postopa!« (117)

Glavni zastopnik teh hribovcev, »trdih ko gora in divjih ko huda ura« (tak križ ima z njimi modri župnik), je Jernej Smukavnik, junak v spisu, z vsem svojim rodom, s sinovi in z ženo, cel mož tudi v zmotah. »Jernej je trmast in samosvoj. Njegova mora obveljati, pa če se mu zruši bajta nad glavo,« sodijo o njem sosedje, ki niso v toliki meri nepopustljivi. Jernej pa, dober kmetovalec, izkušen drvar, pa tudi nezasačljiv divji lovec na gamse, najdrznejši vodnik v najhujše strmine, brezobzirno zavrne imenitnega gospoda Jeremijo Kaiserlinga, ker se ne da ponižati; hodi tihotapno na lov in vodi za nos dobrega, predobrega lovskega čuvaja, pa tolazi svojo vest, češ, »goljufam ne, kradem ne«, če pa kdaj položi gamsa ali srnjaka, no, »streljal sem zato, ker sem moral, ker me je gnalo za njimi v robe in v brinje«. Samozavest, da on in njegovi zmorejo vse, je kriva katastrofe vseh: plaz mu zasuje vse otroke, on sam se komaj reši, žena mu pod vtisom nesreče shira, brez tožbe na zunaj odporna, a na tihem zavedajoč se tragične krivde: »On je vsega kriv. Za Boga se ni menil, postavbe so mu bile deveta briga, iz žandarjev se je norčeval, Firštovemu (lovskemu čuvaju) se je rogala. In fantine je zapeljeval. Zato ga je Bog kaznoval. In mene zraven, ker sem molčala in gledala, kako pohaja z dneva v dan v gore« (33). — Jernej sam se odslej ne more najti. Okreval je sicer, ostal pa je samsamcat Smukavnik; izpodkopani so mu temelji, njegovega rodu ni več, na nikogar drugega se zopet on ne mara nasloniti. Tako se izživlja epizodoma na vseh področjih svojega prejšnjega udejstvovanja, kadar v njem vzplamti stari ogenj, dokler, izžgan po tudi umetnem netivu (delo v rudniku in v tuji šumi), tiho ne ugasne... Pravilneje bi bilo in bolj učinkovito, ko bi bil pisatelj svojega junaka po vsestranskih činih pripeljal do tragičnega vrha in nato hitro končal, ne pa da po brzem zaletu k višku sestopa po skladu za skladom.

Sijajno nazorni so opisi planinskih vzponov — to se pri Deržaju razume — fino izvedene so razne epizode, na primer z brhkim otrokom v začetku spisa. V planinskem leposlovju stoji knjiga na daleč vidnem mestu. Dr. J. Tominšek.

Inozemske planinske revije.

Sierra Club Bulletin (Vol. XXV, No 1.) je glasilo Sierra Cluba, planinskega društva v San Francisco. Namen društva je »raziskovanje, uživanje in pristopnost vsega gorovja ob obali Tihega oceana; izdajanje avtentičnih informacij o tem gorovju; pridobivanje pomoči in sodelovanje naroda in oblasti, da bi se ohranili gozdovi in druge prirodne zanimivosti v Sierrri Nevadi«. V tem smislu so pisani in krasno ilustrirani tudi vsi članki, ki pa imajo večinoma to privlačnost, da opisujejo kraje, ki jih pred planinci po večini ni poznal drug človek, kakor redki naseljenci in Indijanci. — »The First Ascent of Shiprock« opisuje prvi polaz

na navpično, velikanski katedrali podobno goro Shiprock, ki se dviguje 2000 čevljev strmo iz Koloradske pustinske visoke planote. — »Tripping High« opisuje velike skupne izlete S. C. v visoka gorovja; kjer ni koč in hotelov, oskrbi S. C. stotine izletnikov s tabori in dobro hrano ter z vodniki. — »The First High Horse Trip« opisuje zanimiv štirinajstdnevni izlet na konjih v visoke gore. Prenočevanje seveda le pod šotori sredi divne nedotaknjene prirode. — Opis »The Beginnings of the John Muir Trail« vzdolž Sierre Nevade je šele zunaj v divjini odkril, da so bili zemljevidi Bensona, sijajno risani sicer, navadna — potvorba! — Izmed ostalih člankov je zanimiv zgodovinski »Ascent of Popocatepetl by the Conquistadores (l. 1519 in 1522)«. — Plezalna tehnika je pri tamošnjih planincih na višku.

The Himalayan Journal, letnik XI-1939. — Izdaja ga vsako leto The Himalayan Club. Namen mu je izražen v njegovem imenu. Prvi članek je posvečen vzpenjanju na Mount Everest leta 1938. S priznano angleško planinsko skromnostjo, hladno in mirno, opisuje znameniti planinec Tilman ponovni polaz ali bolje — zaradi vremena — poraz pri borbi za to najvišjo goro zemlje. — Spis »Pioneer Exploration In Hunza And Chitral« je bolj zgodovinski. — Prihodnji članki so posvečeni polazom na dvojni vrh Masherbruma (25.610 in 25.660 čevljev) s pridobljenimi izkušnjami. — Paul Baur opisuje svoj ponovni naskok na kruti Nanga Parbat, kjer leži v ledu in snegu toliko odličnih nemških alpinistov in domačinov nosačev. Pretresljivi je njegov opis srečanja z nekdanjimi, sedaj mrtvimi tovariši. Visoko, visoko gori pod strašnim vrhom, ugleda nogo, molečo iz snega: bil je Merkl, znameniti plezalec, ki je z zvestim nosačem Gaylayem tu podlegel v boju z mrazom in snegom. Pa njegovo odpravo je premagalo vreme. — Finsterwalder in Pillewizer sta študirala himalajske ledenike. — Na drugi najvišji vrh sveta, K² v Karakorumu (28.250 čevljev), je poskusil priti Charles Houston s svojimi ameriškimi plezalci; že blizu vrha se je moral vremenu umakniti. — Major Gordon Osmaston opisuje triangulacijo ledenika Gangotrija in sosednjih velikanov, ki se dvigajo nad sedaj od hribolazcev najbolj obiskanim delom Himalaje; natančen zemljevid tega dela Himalaje je zato postal izredno potreben. O istem gorovju piše profesor Schwarzgruber, o drugih predelih Himalaje pa Campbell Secord in I. C. French. Mnogo opomb in zanimivih slovstvenih ocen zaključuje zvezek, ki mu je v okras 83 prelepih slik.

The Alpine Journal (Vol. LII, maj 1940; izhaja polletno) prinaša planinske doživljaje, pa tudi znanstvene članke planinske vsebine, ki jih spišejo člani Alpine Cluba. Ta sijajna revija nas seznaja z gorovji vsega sveta in z najodličnejšimi planinci in njihovimi dejanji. V tem zvezku so zastopani med drugimi znameniti planinci Smythe, Roberts in Tilman, pa tudi glasnica lepote naših gora — ga. Copeland, zaradi česar ima ta zvezek za nas Slovence še posebno veliko vrednost. Zato se mimo velezanimivih, stvarnih, včasih tudi zdravo humornih opisov planinskih dejstev v Alpah in drugod po svetu ozremo na njen prispevek. Članek gospe F. S. Copeland se glasi: »Lost World in Carniola.« V njem opisuje z nje lastno spretnostjo in živahnostjo našo — Veliko Planino! Kako zaničljivo se ti posmehe kak naš »veleturist«, če mu omeniš, da greš »samo« na Veliko Planino! Toda beri članek gospe Copelandove in izvedel boš, kakšen biser imamo v njej, koliko zanimivosti je tam in česa vsega še ne veš! O vsem razpravlja pisateljica: o rastlinstvu, o kraških pojavih tam gori, o živini, o sijajnem mleku (najboljšem v Sloveniji!), o čudoviti lepoti pozimi in poleti, o naših dekletih in fantih, ki zahajajo v ta naš raj, itd., vse to v najprijetnejšem tonu. Gospe Copelandovi smo hvaležni, da dosledno seznaja najznamenitejše planince sveta s krasotami naše domovine! — V poglavju In Memoriam izvem o smrti in delovanju velikih angleških alpinistov, kakor o Bruceu, Withersu, Marindinu, Hopkinsonu, Kestevenu, Wyattu, Osbornu in dr. — Planinske novice prinašajo mnogo zanimivosti. Pregled slovstva obsega izdaje vseh narodov na svetu. Slednji zvezek krasi prvovrstne slike, med njimi je ena tudi z Velike Planine.

P. Kunaver.

Opozorilo bralcem Splošnega kazala. Spričo obilice gradiva in množice števil v »Splošnem kazalu za 40 letnikov Planinskega Vestnika« se je utegnili primeriti kaka napaka v podatkih. Da bi bil »Seznam popravkov«, ki ga nameravamo dodatno priobčiti, čim popolnejši, prosim p. n. bralce, da mi nedostatke, ki so jih opazili, sporoče najkasneje do 1. junija t. l. na naslov pisarne Slov. planinskega društva, Ljubljana, Aleksandrova 4.

Jos. Wester.

Planinci, smučarji, športniki!

Po napornem **SPORTU**, katerega vršite v vsakem vremenu, v dežju in mrazu, Vas varuje prehlada požirek toplega čaja. Pa ne navadnega črnega čaja, temveč vitaminske vsebujočega, krepljenega „EMONA“ cvetličnega čaja. Prirejen z limono, rumom, žganjem, vinom ali mlekom, vedno dá pljačo izrednega učinka in okusa. Tudi v gostilnah in planinskih postojankah zahtevajte samo pravi cvetlični

»EMONA« čaj
lekarne Mr. Bahovec v Ljubljani

Korošica vabi smučarje na spomladansko smuko v aprilu in maju

**KOCBEKOV
DOM
na Korošici
1808 m**

je oskrbovan ves mesec april in v prvi polovici maja, dokler snežne razmere dopuščajo ugodno smuko. Spomladi je najlažje dostopen (5 do 6 ur hoda) iz Luče v Savinjski dolini, z ugodnimi avtobusnimi zvezami z Ljubljano, Celjem in žel. postajo Šmartnim ob Paki. Dostop iz Kamniške Bistrice čez Presedlaj 6 ur. Dom nudi udobno oskrbo. Obdan je z obširnimi snežnimi poljanami, ki navdušijo vsakega smučarja.

Dom je primeren za letovanje. V letni sezoni je stalno oskrbovan do konca septembra in služi kot izhodišče na Ojstrico (2349 m) in druge vrhove Savinjskih Alp.

Čepa tiskovina dviga Vaš ugled!

Mi Vam tako tiskovino lahko izgotovimo hitro in po zmernih cenah v Vaše popolno zadovoljstvo

Tiskarna Merkur d.d.
Ljubljana, Gregorčičeva ul. 23

Telefon št. 25-52

»Pota in koč v planinah Slovenije«

izda Osrednje društvo SPD v Ljubljani

še pred pričetkom poletne sezijske

Planinci, ki tega priročnika še niste naročili, pošljite takoj naročilnico na SPD Ljubljana, ker je **cena 45 Din** le v prednaročbi

Izletniška blagajna SPD

usmerja izlete v naše planine

Ugodnost, ki jo nudi izletniška blagajna je, da plačuje član SPD voznino v mesečnih obrokih ter ima s tem plačane tozadevne stroške za izbrane izlete. Stroške za prenočišče in prehrano plača vsak sam po lastni izbiri.

Izleti v letu 1941.:

- V nedeljo dne 4. maja** v kočo v Jermanovih vratih z avtobusom iz Ljubljane do Kamniške Bistrice in nazaj — voznina din 30.—
- V soboto dne 7. in 8. junija** na Komno z avtobusom iz Ljubljane do Savice in nazaj — voznina din 60.—
- Od četrta 3. julija do nedelje 6. julija** čez Kamniške planine — voznina Ljubljana—Kamnik in nazaj din 30.—
- Od četrta 31. julija do nedelje 3. avgusta** čez Triglavsko pogorje — voznina din 70.—
- V soboto in nedeljo dne 6. in 7. septembra** na Vršič v Erjavčevo kočo — voznina din 34.—
- V nedeljo dne 5. oktobra** na Krvavec z avtobusom iz Ljubljane v Cerklje in nazaj — voznina din 26.—

Izberite si izlete ter se prijavite v društveni pisarni. Skupno vsoto stroškov za izlete, ki si jih izberete, plačate v mesečnih obrokih. Sočasno s prijavo za izlete vplačate letno prijavnino za izletniško blagajno din 10.—.

Udeležba: Kdor pet dni pred določenim izletom, katerega si je izbral, ne odpove udeležbe, nima pravice do vračila stroškov, ki so določeni za dotični izlet in ki jih je vplačal. Kdor pravočasno odjavi udeležbo za določeni izlet in je do izleta plačal določene stroške, more prenesti vplačane zneske na drug izlet ali na naslednje leto. Ako se izlet ne vrši, se stroški prijavljencu ne zaračunajo. V sporedu določene cene more naše društvo zvišati, ako zaradi morebitnega porasta prevoznih stroškov ni mogoče kriti stroškov izleta po ceni, ki je bila kalkilirana.

Društvena pisarna Osrednjega društva S. P. D.
Ljubljana - Aleksandrova cesta števil. 4/I — Telefon števil. 40-56